

व्यवस्थापन तत्वे व उपयोजन

बी. कॉम. भाग एक, सेमिस्टर १

प्र. १. मानवी संसाधने व अन्य संसाधनाच उपयोग करून उद्दिष्टे ठरविणारी व सध्या करणारी वैशिष्ट्यपूर्ण प्रक्रिया म्हणजेहोय.

- A. व्यावसाय
- B. उद्योग
- C. व्यवस्थापन
- D. वरील सर्व

प्र. २. व्यवस्थापनाचे कार्यक्षेत्र खालीलपैकी कोणते आहे

- A. उत्पादन
- B. वित्तीय
- C. कर्मचारी
- D. वरील सर्व

प्र. ३. व्यवस्थापन म्हणजेहोय.

- A. इतरांकडून काम करून घेण्याची कला
- B. स्वतः परिश्रम करणे
- C. रोजचे काम रोज करणे
- D. काम प्रामाणिक पणे करणे

प्र. ४. व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये खालील पैकी कोणती आहेत.

- A. कार्याधिष्ठीत
- B. हेतुनिष्ठ
- C. A आणि B
- D. फक्त A

प्र. ५. व्यवस्थापन हेकार्य आहे.

- A. एका व्यक्तीने करायचे
- B. सांघिक
- C. फक्त नेत्याने करायचे
- D. फक्त संचालकाने करायचे

प्र. ६.यांनी व्यवस्थापन हे एक वर्तनपद्धतीचे शास्त्र आहे असे प्रतिपादन करून मानवी संबंधाचा सिद्धांत मांडला आहे.

- A. ऍडम स्मिथ
- B. मॅक्स वेबर
- C. एल्टन मेयो
- D. हेनरी फेयोल

प्र. ७. हॅथॉर्न प्रयोगयांनी.....या ठिकाणी केला.

- A. मॅक्स वेबर, ऑस्ट्रेलिया
- B. विल्यम औची, भारत
- C. एल्टन मेयो, हॅथॉर्न
- D. फेड्रिक टेलर, अमेरिका

प्र. ८. हॅथॉर्न चा प्रयोगया कंपनीवर करण्यात आला होता.

- A. हॅथॉर्नकोर्प
B. हॅथॉर्न प्रायवेट लिमिटेड
C. **वेस्टर्न इलेक्ट्रिक कंपनी**
D. नॉर्थ इलेक्ट्रिक कंपनी
- प्र. ९.यांनी आपल्या सिद्धांतामध्ये मानवी वर्तनास अवाजवी महत्व दिल्याची टीका केली जाते.
A. फेड्रिक टेलर
B. **एल्टन मेयो**
C. हेनरी फेयोल
D. विल्यम औची
- प्र. १०. कुशल व्यवस्थापन अभ्यासाची गरज का आहे.
A. उपलब्ध संधानांचा योग्य आणि महत्तम उपयोग करण्यासाठी
B. श्रम समस्यांची समाधानकारक सोडवणूकीसाठी
C. साधनांमध्ये समन्वय साधण्यासाठी
D. **वरील सर्व**
- प्र. ११. औद्योगिक क्रांतीपूर्वीचा कालखंड या.....सिद्धांत मध्ये येतो.
A. शास्त्रीय व्यवस्थापन सिद्धांताचा कालखंड
B. **टेलर पूर्वीचा व्यवस्थापन सिद्धांताचा कालखंड**
C. आधुनिक व्यवस्थापन सिद्धांताचा कालखंड
D. फक्त A आणि C
- प्र. १२. मुलभूत विचारांचा सिद्धांतालाहा सिद्धांत म्हणतात.
A. संभाव्यता दृष्टीकोन सिद्धांत
B. नवपरंपरावादी सिद्धांत
C. **परंपरावादी सिद्धांत**
D. वरील सर्व
- प्र. १३. व्यवस्थापनात मानवी घटकाचे महत्व प्रतिपादन करणारा विचारप्रवाह हासिद्धांत म्हणून ओळखला जातो.
A. परंपरावादी
B. **नवपरंपरावादी**
C. फक्त A
D. A आणि B
- प्र. १४. उद्दिष्टद्वारे व्यवस्थापन हा सिद्धांत खालील पैकी कोणी मांडला होता.
A. एल्टन मेयो
B. **पीटर ड्रकर**
C. हेनरी फेयोल
D. फेडरिक टेलर
- प्र. १५. उद्दिष्टद्वारे व्यवस्थापन हि संकल्पनायांनीसालीया ग्रंथातून मांडली.
A. **पीटर ड्रकर, १९५४, Practices of Management**
B. एल्टन मेयो, १९४५, The social problem of Industrial Civilisation
C. टी. एन. व्हाइटहेड, १९३८, The Industrial Worker
D. वरील कोणतेही नाही
- प्र. १६. उद्दिष्टद्वारे व्यवस्थापनाची क्षेत्रे खालील पैकी कोणती आहेत.
A. विपणन
B. नवनिर्मिती

- C. मानवी संघटन
- D. वरील सर्व**

प्र. १७. खालील पैकी कोणते उद्दिष्टाद्वारे व्यवस्थापनाची फायदे आहेत?

- A. उत्पादाकतेमध्ये वाढ होणे
- B. कार्यक्षमते मध्ये वाढ होणे
- C. फक्त A
- D. A आणि B दोन्ही**

प्र. १८.यांना शास्त्रीय व्यवस्थापन दृष्टीकोनाचा जनक म्हणून ओळखले जाते.

- A. हेनरी फेयोल
- B. एफ. डब्लू. टेलर**
- C. एल्टन मेयो
- D. पीटर ड्रकर

प्र. १९. प्रशासकीय व्यवस्थापन दृष्टीकोनाचा जनक खालील पैकी कुणाला म्हणतात.

- A. हेनरी फेयोल**
- B. एफ. डब्लू. टेलर
- C. एल्टन मेयो
- D. पीटर ड्रकर

प्र. २०. सनातन दृष्टीकोनातील तृटी दूर करून नवीन कोणता दृष्टीकोन उदयास आला.

- A. नव सनातन**
- B. मानवी संबंध दृष्टीकोन
- C. वर्तणूक दृष्टीकोन
- D. आधुनिक दृष्टीकोन

प्र. २१. आधुनिक दृष्टीकोनामध्ये खालील पैकी कोणत्या दृष्टीकोनाचा समावेश होत नाही.

- A. मानवी संबंध दृष्टीकोन**
- B. गणिती दृष्टीकोन
- C. पद्धती दृष्टीकोन
- D. परिस्थितीजन्य दृष्टीकोन

प्र. २२. पद्धती दृष्टीकोन वर केली जाणारी खालील पैकी कोणती टीका हे टीकाकार करतात

- A. दृष्टीकोन अत्यंत गुंतागुंतीचा आहे
- B. दृष्टीकोनातील विचार स्पष्ट होत नाहीत
- C. दृष्टीकोनाचे नेमके स्वरूप स्पष्ट केले नाहीत
- D. वरील सर्व**

प्र. २३. जर संघटना गुंतागुंतीची व क्लिष्ट असेल तर..... दृष्टीकोनाचा वापर करून व्यवस्थापन करणे फायद्याचे ठरते.

- A. आकस्मित
- B. गणिती
- C. पद्धती**
- D. आधुनिक

प्र. २४.प्रश्नांना कशी उत्तरे शोधावीत हे शास्त्रीय/गणिती दृष्टीकोन स्पष्ट करतो.

- A. मानवी सहसंबंध विषयक
- B. व्यवहारिक

- C. आधुनिक
- D. तांत्रिक

प्र. २५. दृष्टीकोनानुसार परिस्थिती किंवा पर्यावरण समजून येणे होय व त्यास योग्य ठरणारा दृष्टीकोन त्या त्या वेळीस वापरणे.

- A. आधुनिक
- B. तांत्रिक
- C. परिस्थितीजन्य
- D. वर्तुणूक

प्र. २६. खालील पैकी कोणते कार्य हे व्यवस्थापनाचे कार्य नाही ?

- A. तपासणी
- B. नियोजन
- C. निर्णय प्रक्रिया
- D. संघटन

प्र. २७. म्हणजे वस्तुस्थितीवर आधारित निवड केलेल्या पुर्वानुभवाचा उपयोग करून भावी काळातील अपेक्षित उद्दिष्ट सध्या करण्यासाठी सूत्रबद्ध आवश्यक कार्यदिशा होय.

- A. निर्देशन
- B. पूर्वानुमान
- C. संघटन
- D. नियोजन

प्र. २८. नियोजनाचा मुळ हेतू असतो.

- A. उद्दिष्टे ठराविक काळात पूर्ण करणे
- B. अनेक पर्यायातून योग्य पर्याय निवडणे
- C. उत्पादनाची विक्री करणे
- D. व्यक्तींमध्ये सहसंबंध प्रस्थापित करणे

प्र. २९. नियोजन प्रक्रियेतील पहिला टप्पा कोणता आहे ?

- A. पूर्वानुमान
- B. धोरण व कार्यक्रम ठरविणे
- C. उद्दिष्ट ठरविणे
- D. वेळापत्रक निश्चित करणे

प्र. ३०. नियोजन ही व्यवस्थापनातील प्रक्रिया आहे.

- A. दुय्यम
- B. प्राथमिक
- C. तृतीय
- D. चतुर्थ

प्र. ३१. नियोजन प्रक्रियेतील अंतिम टप्पा कोणता

- A. क्रियांचा क्रम ठरविणे
- B. अंदाजपत्रक तयार करणे
- C. उपयोजनांची निर्मिती करणे
- D. पाठपुरावा करणे

प्र. ३२. दीर्घकालीन नियोजन हे संस्थामध्ये कालावधीसाठी असू शकते.

- A. ६ ते १२ महिने
- B. १२ महिने पेक्षा कमी

- C. १ ते २ वर्ष
- D. १० ते १५ वर्ष

प्र. ३३. अल्पकालीन नियोजन हे संस्थामध्येकालावधीसाठी असू शकते.

- A. ६ ते १२ महिने
- B. १० ते १२ वर्ष
- C. १२ ते २४ वर्ष
- D. वरील सर्व

प्र. ३४. कंपनी आपले विविध व्यवसाय एकक एकत्रित पणे विचारात घेऊन संपूर्ण कंपनीसाठी नियोजन करते तेव्हा त्या नियोजनाला नियोजन म्हणतात.

- A. विभागीय
- B. निगम
- C. नफ्याचे
- D. क्रियात्मक

प्र. ३५. नियोजनाच्या अंतर्गत मर्यादा मध्ये खालील पैकी कोण येत नाही

- A. खर्चिक प्रक्रिया
- B. वेळेचा अपव्यय
- C. चुकीचे पूर्वानुमान
- D. कायद्यामध्ये बदल

प्र. ३६. नियोजनाच्या बहिर्गत मर्यादा मध्ये खालील पैकी कोण येत नाही

- A. कायद्यामध्ये बदल
- B. सरकारी धोरण बदल
- C. मानसिक योग्यतेचा अभाव
- D. तांत्रिक शोध

प्र. ३७.म्हणजे संघटनेच्या व्यवसाय क्रियांवर परिणाम करणारे पर्यावरण होय.

- A. संघटनात्मक पर्यावरण
- B. विभागीय पर्यावरण
- C. अंतर्गत पर्यावरण
- D. बहिर्गत पर्यावरण

प्र. ३८. 'संघटनात्मक पर्यावरण' हि संज्ञा मुलत:पर्यावरण या नावाने ओळखली जाते.

- A. व्यावसायिक
- B. सामाजिक
- C. सांघिक
- D. निगम

प्र. ३९. व्यवसायातील अंतर्गत पर्यावरणामध्ये खालील पैकी कोण येत नाही ?

- A. व्यवस्थापन संरचना
- B. मानवी संसाधने
- C. लोकसंख्या
- D. कंपनीची लौकिक प्रतिमा

प्र. ४०. व्यवसायातील बाह्य पर्यावरणामध्ये खालील पैकी कोण येत नाही ?

- A. पुरवठादार
- B. स्पर्धक
- C. अंतर्गत सत्ता संबंध

D. जनता

प्र. ४१. जेव्हा पर्यावरणात्मक घटक बदलते असतात तेपर्यावरण होय.

- A. एकजातीय
- B. बदलते**
- C. बहुजातीय
- D. नानाविधी

प्र. ४२. व्यवसायिक पर्यावरणातील घटक एका पेक्षा जास्त स्वरूपाचे असतात त्या पर्यावरणास पर्यावरण म्हणतात.

- A. गतिमान
- B. नानाविध
- C. बहुजातीय**
- D. बदलते

प्र. ४३. व्यवसायिक पर्यावरणाचे विश्लेषण करण्यासाठी खालील पैकी कोणत्या तंत्राचा अवलंब केला जातो.

- A. क्वेस्ट तंत्र
- B. स्वॉट तंत्र
- C. सांख्यिकीय तंत्र
- D. वरील सर्व**

प्र. ४४. SWOT Analysis मध्ये O काय दर्शवतो.

- A. Opportunities**
- B. Orgnization
- C. Observation
- D. Other

प्र. ४५. काही निष्कर्षांच्या आधारावर दोन किंवा जास्त पर्यायातून करण्यात येणारी निवड म्हणजेप्रक्रीया होय.

- A. निर्णय**
- B. नियोजन
- C. संघटन
- D. निवडणे

प्र. ४६. निर्णय प्रक्रियेत उपलब्ध पर्यायातूनपर्याय निवडण्याची प्रक्रिया आहे.

- A. उत्तम**
- B. प्रथम
- C. दुय्यम
- D. वरील पैकी नाही

प्र. ४७. निर्णय प्रक्रियेत प्राथमिक कार्यआहे.

- A. प्रश्नांचा वास्तविक स्वरूपाचा अभ्यास
- B. प्रश्नांचे विश्लेषण**
- C. सर्वोत्कृष्ट पर्यायाची निवड
- D. निर्णयाच्या परिणामांचे मूल्यमापन

प्र. ४८. निर्णय प्रक्रियेतील अंतिम टप्पा कोणता

- A. पर्यायी उपायांचे मूल्यमापन
- B. सर्वोत्कृष्ट पर्यायाची निवड
- C. निर्णयाचे परिणामकारक कृतीत रुपांतर
- D. निर्णयांच्या परिणामांचे मूल्यमापन**

- प्र. ४९. संस्थेच्या जास्त खर्चाची किंवा गुंतवणुकीच्या बाबतीत निर्णय घेतले जातात त्याला संस्थेचेनिर्णय म्हणतात.
- दैनंदिन
 - व्युहरचनात्मक
 - मोठे**
 - लहान
- प्र. ५०. जे निर्णय विशिष्ट विभागाशी निगडित असतात अशा निर्णयांनानिर्णय म्हणतात.
- निगम
 - विभागीय**
 - संघटनात्मक
 - वैयक्तिक
- प्र. ५१. निर्णय घेण्याच्या गुणात्मक तंत्रामध्ये खालील पैकी कोणते तंत्र येत नाही.
- क्रीयात्मक संशोधन तंत्र**
 - निवडा तंत्र
 - अनुभव तंत्र
 - अंतर्मन तंत्र
- प्र. ५२. निर्णय घेण्याच्या संभाव्य तंत्रामध्ये खालील पैकी कोणते तंत्र येत नाही.
- अंतर्मन तंत्र**
 - संभाव्यता तंत्र
 - खेळ सिद्धांत
 - निर्णय वृक्ष तंत्र
- प्र. ५३. विशिष्ट उद्दिष्ट सध्या करण्यासाठी सामूहिकरित्या विशिष्ट धोरणाने काम करणाराम्हणजे संघटन होय.
- व्यक्तीसमूह**
 - मनुष्य
 - फक्त B
 - A आणि B दोन्ही
- प्र. ५४. संघटनेचे महत्व खालीलपैकीहे येत नाही
- प्रशासनातील सुलभता
 - उत्पादन खर्चात बचत
 - कार्याची यादी निश्चित करणे**
 - मानवी शक्तीचा वापर
- प्र. ५५. संघटन प्रक्रियेतील महत्वाचा प्राथमिक टप्पाहा आहे
- कार्याचे वर्गीकरण
 - कार्याची यादी निश्चित करणे**
 - विभागीकरण
 - कार्यवाटप करणे
- प्र. ५६. संघटन प्रक्रियेतील अंतिम टप्पा कोणता
- कार्याची यादी निश्चित करणे
 - कार्याचे वर्गीकरण
 - विभागीकरण
 - प्रत्यक्ष कार्यसंघटन**
- प्र. ५७. संघटने मध्ये कोण कोणाचा वरिष्ठ असेल व कोण कोणाचा सहाय्यक असेल हे स्पष्टपणे ठरविणे म्हणजेहोय.
- वरिष्ठ कनिष्ठ साखळी**

- B. नियंत्रण कक्षाचे तत्व
C. आदेशाच्या एकतेचे तत्व
D. कार्यक्षमतेचे तत्व
- प्र. ५८. वरिष्ठाकडून किती सहाय्यकाचे योग्य प्रकारे नियंत्रण करता येईल हे ठरविण्यासाठीतत्व अवलंबतात.
A. नियंत्रण कक्षाचे
B. आदेशाच्या एकतेचे
C. कार्यक्षमतेचे
D. वरील पैकी कोणतेही नाही
- प्र. ५९. खालील पैकी कोणते संघटन तक्त्याचे प्रकार आहे?
A. उध्वगामी किवा उभा
B. अधोगामी किवा अडवा
C. गोलाकार
D. वरील सर्व
- प्र. ६०.म्हणजे दुसऱ्या व्यक्तीकडे कामाची जबाबदारी सोपविणे व त्यासाठी आवश्यक ते अधिकार त्यांना देणे होय.
A. अधिकार प्रदान
B. जबाबदारी
C. सत्ता
D. बांधिलकी
- प्र. ६१. अधिकार प्रदानातील खालील पैकी कोणते घटक महत्वाचे आहेत
A. जबाबदारी सोपविणे
B. कानिष्ठाला अधिकार प्रदान करणे
C. कानिष्ठामध्ये बांधिलकी निर्माण करणे
D. वरील सर्व
- प्र. ६२.म्हणजे सत्तेचे एकत्रीकरण वरिष्ठ अधिकारयाच्या ठिकाणी होणे आणिम्हणजे सत्ता अनेक व्यक्ती किवा घटक यात विभागलेल असणे होय.
A. केंद्रीकरण, विकेंद्रीकरण
B. सत्ता विभाजन, सत्ता एकीकरण
C. जबाबदारी, सत्ता
D. वरील सर्व
- प्र. ६३. रेखा संघटनेचे खालीलपैकी कोणते महत्व किवा वैशिष्ट्य नाही.
A. साधेपणा
B. शिस्त आणि साधेपणा
C. लहरीवर आधारित
D. दोष निर्मुलन
- प्र. ६४.या प्रकारात कर्मचारी विभाग स्वतंत्र असून त्याचे मुख्य कार्य म्हणजे संघटनेच्या उत्पादनाची योजना तयार करणे.
A. कर्मचारी विभाग
B. रेखा विभाग
C. फक्त B
D. वरील पैकी नाही
- प्र. ६५. कार्यात्मक संघटन मध्ये नियोजन विभागामध्ये खालील पैकी कोणत्या विभागाचा समावेश होत नाही.
A. सूचनापत्र लिपिक
B. समय व परीव्ययी अधिकारी

C. कारखान्यातील शिस्त अधिकारी

D. निरीक्षण नायक

प्र. ६६. कार्यात्मक संघटन मध्ये कारखान्यातील विभाग मध्ये खालील पैकी कोणत्या नायकाचा समावेश होत नाही

A. टोळी नायक

B. गती नायक

C. दुरुस्ती नायक

D. कार्यक्रमाची आखणी करणारा मुकादम

प्र. ६७. संगणक व इंटरनेट उपयोग करून खास सॉफ्टवेअर द्वारे अभौतिक स्वरूपात उभारलेली संघटन रचना म्हणजेसंघटन होय.

A. नेटवर्क

B. इंटरनेट

C. अभौतिक

D. वरील कोणतेही नाही

प्र. ६८. खालील कोणता संघटन रचनेचा प्रकार आहे

A. रेखा संघटन

B. नेटवर्क संघटन

C. कार्यात्मक संघटन

D. वरील सर्व

प्र. ६९. रेखा संघटन कुठे आमलात आणत येते

A. ज्या ठिकाणी कर्मचारी संख्या मर्यादित आहे

B. ज्या ठिकाणी संघटनेचा आकार लहान आहे

C. ज्या कारखान्यात मालक व कामगार सालोक्याचे संबंध प्रस्तापित करता येतात

D. वरील सर्व ठिकाणी

प्र. ७०. रेखा व कर्मचारी संघटन या पद्धतीत संघटनेचे व्यवस्थापकीय प्रामुख्याने खालील विभाग पडतात.

A. कर्मचारी विभाग

B. रेखा विभाग

C. फक्त A

D. A आणि B दोन्हीपण
